

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2020-03-13

Diarienummer 0320/20

Handläggare

Catharina Lindstedt

Telefon:031-368 01 41

E-post: catharina.lindstedt@stadshuset.goteborg.se

Redovisning av uppdrag att identifiera brottsutsatta och otrygga platser

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Kommunstyrelsen får i uppdrag att, tillsammans med berörda nämnder, skapa kontinuerlig lägesbild för staden.
2. Redovisning av uppdrag givet av kommunfullmäktige i budget 2020, att tillsammans med stadsdelsnämnderna, fortsatt identifiera brottsutsatta och otrygga platser antecknas och förklaras fullgjort.

Sammanfattning

Kommunfullmäktige gav i 2020 års budget kommunstyrelsen i uppdrag att, tillsammans med stadsdelsnämnderna, fortsatt identifiera brottsutsatta och otrygga platser. En av anledningarna till uppdraget är att invånarna i Göteborgs Stads ska kunna röra sig fritt i hela staden under alla tider på dygnet utan att känna rädsla för att drabbas av våld eller ofredande. Platser som idag upplevs som otrygga ska omvandlas i syfte att göra dem mer attraktiva för människor att besöka.

Det är av stor betydelse att identifiera brottsutsatta och otrygga platser samt områden som innebär att stadens invånare upplever otrygghet och riskerar att utsättas för brott. Eftersom de bakomliggande faktorerna till att ett område upplevs som otryggt och/eller är brottsutsatt förändras och för att staden ska kunna se trender och tendenser av olika fenomen som kan påverka stadens invånare negativt är det viktigt att denna identifiering görs kontinuerligt. Stadsledningskontoret gör därför bedömningen att en kontinuerlig lägesbild för staden som inbegriper brottsutsatta och otrygga platser, men också de bakomliggande mekanismerna till att platserna är brottsutsatta och otrygga, bör göras. Detta arbete bör ta sin utgångspunkt i det befintliga arbete som redan utförs i staden, exempelvis trygg i. Stadsledningskontoret gör också bedömningen att en uppdatering av de befintliga lägesbilder som görs i stadsdelarna och torsdagskonferensen bör göras i samband med arbetet av framtagandet av en stadenövergripande lägesbild.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Kostnader för brott är ett brett område inom vilket det har gjorts flertalet studier. Brottsförebyggande rådet (Brå) gav i oktober 2017 ut en forskningsöversikt om studier som försöker beräkna vad brottsligheten kostar. Översikten visar att det inte finns någon samstämmig bild över vilka kostnader som ska inbegripas eller hur de ska beräknas. Översikten visar dock tydligt att brottslighet har stora kostnader, såväl materiella som emotionella. Även otrygghet bedöms ha höga kostnader för samhället. Kontinuerliga

lägesbilder för staden ökar beredskapen och möjligheten att förebygga, agera och hantera händelser, vilket kan minska de ekonomiska kostnaderna.

Bedömning ur ekologisk dimension

I studier har man sett att en stadsmiljö som inte uppfattas som ren och trygg ökar risken för att skadegörelse och brott uppkommer. Klotter och nedskräpning i stadsmiljön har visat sig ha stor inverkan på människors upplevda trygghet och känsla av trivsel. Forskningsteorier visar också att nedskräpning, vandalism och bristande belysning i stadsmiljön skickar signaler att ingen bryr sig, vilket ökar otryggheten. Klotter och nedskräpning i stadsmiljön har också ekonomiska konsekvenser för samhället. Den exakta summan är svåröverskådlig, men det är betydande summor för Sveriges kommuner. Det innebär också indirekta kostnader, som exempelvis att fastigheter kan förlora i värde eller att handel och företagande drabbas negativt. Studier har dock visat att ett förebyggande arbete mot klotter och nedskräpning minskar omfattningen, vilket resulterar i mindre kostnader för sanering och en ökad trygghet.

Bedömning ur social dimension

Brottsutsatta och otrygga platser utgör ett hot mot de mänskliga rättigheterna, barnkonventionen, tillit, trygghet och demokratins grundvalar. Dessa platser riskerar att den enskilde individen inte får de rättigheter som hen har rätt till. I de mer socioekonomiskt svaga områdena i Göteborg har till exempel kriminella nätverk sedan många år tillbaka skapat sig territoriella baser och sedan 2012 har det i perioder pågått upptrappade väpnade konflikter mellan dessa nätverk. I perioder har de kriminella nätverken i flera av de här områdena tagit över den offentliga platsen i form av exempelvis tydlig närvaro på torg, i vissa sporthallar, på idrottsplaner och på lekplatser. Detta har resulterat i att invånarna inte alltid vågar gå ut och använda den service de har rätt till, att man väljer att inte anmäla brott och att det finns en obenägenhet att delta i rättsprocesser. Det här skapar ett ojämnt Göteborg eftersom invånarna får olika förutsättningar till trygghet och service beroende på var de bor i staden.

Barn och unga ska känna sig trygga i sin stad och ska ha tillgång till hela stadens resurser. Aktiviteter behöver finnas i hela staden för barn och unga och det måste vara tryggt för barnen att ta sig till och från dessa.

Narkotikaförsäljningens konsekvenser är många. De återfinns både för individerna som brukar narkotikan och för de som bevitnar andra som gör det, men försäljningen innebär också konsekvenser för samhället i stort. I flera områden och på flera platser i Göteborgs Stad hanteras och sker försäljning av narkotikapreparat där barn och unga vistas. Det skapar en otrygg miljö för dem och det riskerar att unga i högre grad börjar bruka narkotika. Narkotikaförsäljningen gynnar organiserad brottslighet och den möjliggör andra brottsliga handlingar. Många skjutningar och andra våldsbrott i de kriminella miljöerna kan exempelvis härledas till narkotika. I Göteborgs Stad har även medarbetare som upplever otrygghet i sitt arbete på grund av att narkotikaförsäljning sker på platser som de behöver besöka. Barn och unga ska skyddas från narkotika för att minimera risken av dess konsekvenser. Brukning av narkotika har framförallt konsekvenser på hjärnan och levern, framförallt för barn och unga där hjärnan fortfarande utvecklas, och skapar ofta beroende.

Pojkar och unga män utgör i större utsträckning gärningspersoner och brottsoffer. Kvinnor upplever enligt nationella trygghetsundersökningen i högre grad otrygghet än män. Identifiering av otrygga platser och ett brottsförebyggande arbete som syftar till att verka på platser som upplevs otrygga och där brott ofta sker är positivt för båda grupperna.

En kontinuerlig lägesbild som beskriver situationen i Göteborgs Stad utifrån ett antal perspektiv, bland annat otrygga platser och brottsutsatta platser, kommer skapa större möjligheter att agera, förebygga och hantera händelser som påverkar kommunens medborgare negativt.

Ärendet

I 2020 års budget fick kommunstyrelsen i uppdrag av kommunfullmäktige att, tillsammans med stadsdelsnämnderna, fortsatt identifiera brottsutsatta och otrygga platser.

Beskrivning av ärendet

Som underlag för detta tjänsteutlåtande har information inhämtats av tjänstepersoner som arbetar med det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet i staden och Polismyndigheten. Representanter finns från stadsledningskontoret, stadsdelsförvaltningen Västra Hisingen och Angered samt social resursnämnd.

Bakgrund

Kommunfullmäktige gav kommunstyrelsen i 2020 års budget i uppdrag att, tillsammans med stadsdelsnämnderna, fortsatt identifiera brottsutsatta och otrygga platser. En av anledningarna till uppdraget är att invånarna i Göteborgs Stad ska kunna röra sig fritt i hela staden under alla tider på dygnet utan att känna rädsla för att drabbas av våld eller ofredande. Platser som idag upplevs som otrygga ska omvandlas i syfte att göra dem mer attraktiva för människor att besöka. I dag upplevs många torg i stadsdelarna som otrygga att vistas på, det finns spårvagnshållplatser som upplevs otrygga, vissa sporthallar används av kriminella aktörer för bland annat narkotikaförsäljning och i centrum finns många aktiviteter och kulturevenemang samtidigt som många människor vistas där, vilket skapar många brottstillfällen på en relativt liten yta.

Frågan om otrygga platser och det brottsförebyggande arbetet är på intet sätt något nytt i Göteborg. Sedan flera år arbetar Göteborgs Stad och polisen tillsammans för att öka tryggheten och minska brottsligheten. Detta strukturerade arbete har sin utgångspunkt i en modell som kallas *Trygg-i Göteborg* och består av en process i sex steg där staden och polisen samverkar i alla delar för att förbättra tryggheten. I arbetet tar respektive stadsdelsförvaltning och lokalpolisområde fram sina lägesbilder och i slutet av året träffas polisområde Storgöteborg och Göteborgs Stads chefer och medarbetare för en gemensam genomgång av Göteborgs samlade problembild, en hearing. Syftet med konferensen är att fördjupa kunskapen i hur arbetet går och skapa gemensamma centrala prioriteringar för kommande år. Vid föregående års hearing framkom att gemensamma lägesbilder mellan staden och polisen är av stor betydelse och att de lägesbilder som finns i staden behöver utvecklas.

Stadsledningskontoret har tidigare fått uppdrag att identifiera och redovisa sammanhängande områden som av trygghetsskäl lämpar sig för ansökan om att utgöra paragraf 3-områden (se bl.a. 1423/17, 1621/18) och det har även i andra utredningar (exempelvis 0392/19) framgått att det finns en önskan hos kommunstyrelsen av att få kontinuerliga rapporteringar om trygghetsarbetet i staden.

Kontinuerlig uppdatering av brottsutsatta och otrygga platser

Brottsutsatta och otrygga platser förändras, vilket innebär att den här typen av information behöver uppdateras kontinuerligt för att rätt åtgärder ska kunna genomföras och implementeras vid rätt tidpunkt och för att staden ska kunna se trender och tendenser av olika fenomen som kan påverka stadens invånare negativt. Förutom konkreta brottsutsatta och otrygga platser behöver den kontinuerliga uppdateringen också inbegripa information om de bakomliggande mekanismerna till varför ett område upplevs

som otryggt och varför det är brottsutsatt för att kunna införa korrekta och effektiva åtgärder. Det handlar exempelvis om narkotikaförsäljning, kriminella nätverk, rekrytering av ungdomar till kriminella nätverk och/eller våldsbejakande extremism, hot och våld. Detta är områden som staden och polisen kom överens om på föregående hearing som de mest angelägna problemen att arbeta vidare med för att ha en välmående och välfungerande stad.

Öppen narkotikaförsäljning och användning av narkotika sker på många olika platser i staden. Det sker i socioekonomiskt svaga områden, i socioekonomiskt starka områden, på torg, i trappuppgångar, på skolor, i centrum och i anslutning till krogmiljön. Narkotikaförsäljningen skapar otrygghet, ökar risken för våld och den riskerar att unga hamnar i narkotikamissbruk. Narkotikamissbruk förstör människoliv och finansierar en stor del av den gängkriminalitet vi ser i dag, i synnerhet i de särskilt utsatta områdena. Det höga ekonomiska värdet på narkotika gör att det hela tiden finns ett stort ekonomiskt riskmoment, både för säljare och för köpare genom hela distributionskedjan. Det gör att skuldförhållanden lätt uppstår och att bestraffningar eller eskalerade konflikter mellan kriminella nätverken (eller enskilda aktörer) uppkommer. En kontinuerlig lägesrapportering över var narkotikaförsäljningen sker kan exempelvis resultera i att specifika åtgärder kan genomföras på exempelvis en skola om man ser att försäljning sker där. En lägesbild över trender för staden innebär att staden kan sätta in tidigare åtgärder där det framgår vara problem.

I de mer socioekonomiskt svaga områdena i Göteborg har kriminella nätverk sedan många år tillbaka sina baser och sedan 2012 har det i perioder pågått upptrappade väpnade konflikter mellan dessa nätverk. I flera av områdena har de kriminella nätverken tagit över stora delar av den offentliga platsen och de har en stor negativ påverkan för invånarna. För många medarbetare i staden har de kriminella aktörerna och nätverken en negativ påverkan på grund av den otillåtna påverkan de utför. Det handlar framförallt om trakasserier och hot och den får stora konsekvenser för den som utsätts, men påverkar också hela arbetsgrupper och i slutändan hela verksamheter.

De väpnade konflikterna mellan de kriminella nätverken har inneburit att det inte längre finns fasta och heliga strukturer/allianser inom nätverken och mellan individerna på samma sätt som tidigare och individerna är inte heller alltid boendes i det område som de tidigare haft som bas. Det innebär att det är än mer angeläget idag att lyfta problematiken som rör de kriminella nätverken på en aggregerad nivå för staden.

En ytterligare konsekvens av konflikterna är att våldet de använder i dag är betydligt grövre än för några år sedan, att man använder sprängämnen och att det sällan finns ett konsekvenstänk för tredjeman, vilket ökar risken för att stadens invånare blir måltavla. För att följa brottsutveckling är det dödliga våldet centralt att beakta eftersom det grövsta våldet fungerar som en indikation på utvecklingen av det mindre allvarliga våldet i samhället (BRÅ 2017:5). I storgöteborg har antalet skjutningar gått ner. För att fortsätta den trenden behöver staden och polisen kontinuerligt kunna lägga samman sina övergripande lägesbilder över hur trenderna är inom de kriminella nätverken, befintlig oro hos unga och andra incitament som kan skapa konflikter.

En kontinuerlig identifiering av brottsutsatta och otrygga platser möjliggör ökad kunskap om rekrytering av unga in till kriminella nätverk eller in i den våldsbejakade extremistiska miljön. Arenorna för rekryteringen är många och det kan vara lockande för

unga som inte har någon stark framtidstro att bli någon inom ett gäng, få status och skaffa snabba pengar, genom till exempel drogförsäljning.

Ytterligare områden behöver inkluderas i en lägesbild för att få en helhetsbild över staden och arbetet med att ta fram dessa bör grunda sig i arbetet som redan görs i *trygg-i* arbetet. Det behöver också finnas en koppling mellan säkerhet- och trygghetsperspektivet i lägesbilden eftersom åtgärder som syftar till ökad säkerhet för vissa grupper, kan skapa ökad otrygghet för andra grupper.

Lägesbilder

Inom ramen för trygg i arbetet gör stadsdelarna i dag lägesbilder över bland annat brottsutsatta och otrygga platser. Dessa diskuteras sedan under den årliga hearingen. I intervjuer med representanter som arbetar med lägesbilderna framkommer att arbetet med dessa ser olika ut och att en konsekvens blir att det är svårt att jämföra dem. I en enkät som skickades ut till kommunpoliserna och trygghetssamordnare i samband med hearingen framgår att trygghetssamordnarna anser att det behöver utvecklas en systematik i insamlingen av lägesbilden för att kunna arbeta ännu mer kunskapsbaserat och effektivt.

För Göteborgs Stad finns det i dagsläget ingen övergripande lägesbild för staden förutom det som kommer fram på hearingen vid slutet av året. En lägesbild skulle kunna ge staden större möjligheter att agera proaktivt och sätta in resurser på rätt ställe och den skulle också kunna jämföras med polisens lägesbild.

Varje torsdag sker en telefonkonferens mellan bland andra stadsdelarna, social resurs, räddningstjänsten och polisen. Avstämningen samordnas av polisen. Här delas aktuella lägesbilder och planeringar mellan de berörda parterna. För närvarande pågår en utredning kring att digitalisera konferenserna. I intervjuer med tjänstepersoner som är delaktiga i dessa konferenser framgår att det skiljer sig åt vad man rapporterar och att inrapportering behöver systematiseras och likriktas.

Mottagare av lägesbild

Kommunfullmäktige har i budget för 2020 beslutat att ett trygghetsråd ska inrättas under kommunstyrelsen. Trygghetsrådet ska bestå av kommunstyrelsens presidium och relevanta aktörer inom det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet. En kontinuerlig lägesbild bedöms bli en god grund för trygghetsrådet att utgå från.

En kontinuerlig lägesbild bedöms också vara en god grund för kommunstyrelsen att utgå från och bedöms kunna ge kommunstyrelsen god kunskap om hur det ser ut i Göteborgs Stad i ett nuläge samt ge kunskap om trender och tendenser inom områden som kan komma att påverka stadens invånare negativt och positivt.

Stadsledningskontorets bedömning

Det är av stor betydelse att identifiera brottsutsatta och otrygga platser samt andra områden som innebär att stadens invånare upplever otrygghet och riskerar att utsättas för brott. Eftersom de bakomliggande faktorerna till att ett område upplevs som otryggt och är brottsutsatt förändras och för att staden ska kunna se trender och tendenser av olika fenomen som kan påverka stadens invånare negativt är det viktigt att denna identifiering görs kontinuerligt. Stadsledningskontoret gör därför bedömningen att en kontinuerlig lägesbild för staden, som inbegriper brottsutsatta och otrygga platser, men också de bakomliggande mekanismerna till att platserna är brottsutsatta och otrygga, bör göras.

Arbetet bör ta sin utgångspunkt i det befintliga arbete som redan utförs i staden, exempelvis *trygg-i*. Stadsledningskontoret gör också bedömningen att en uppdatering av de befintliga lägesbilder som skapas i stadsdelarna och torsdagskonferensen bör göras i samband med arbetet av framtagandet av en stadenövergripande lägesbild.

Gabriella Nässén

Eva Hessman

Chef Trygghet och Säkerhet

Stadsdirektör